

časopis pro moderní filologii

2

ročník 93 / 2011

ISSN 0862-8459

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

ČASOPIS PRO MODERNÍ FILOLOGII 2/2011

Redakce:

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 4, 118 51 Praha 1,
Czech Republic, tel. (+420) 225 391 444

<http://www.ujc.cas.cz/oddeleni/index.php?page=modfil>

Hlavní redaktor: Aleš Klégr (Praha)

Zástupkyně hlavního redaktora: Michaela Lašovičková (Praha)

Redakční rada: François Esvan (Neapol), Rafał Molencki (Katovice), Marek Nekula (Regensburg),
Stefan Michael Newerkla (Vídeň), Milena Srpová (Paříž), Bohumil Zavadil (Praha)

Recenzní rada: Jan Čermák (Praha), Světlá Čmejrková (Praha), Kateřina García (Dublin), Kateřina
Haušildová (Aarhus), Jan Holeš (Olomouc), Jana Chamonikolasová (Brno), Eva Klímová (Opava),
Markéta Malá (Praha), Jaroslav Peprník (Olomouc), Claudio Poeta (Praha, Peking), Karel Sekvent
(Prešov), Libuše Spáčilová (Olomouc), Pavlína Šaldová (Praha), Pavel Stichauer (Praha), Jaroslav
Stichauer (Praha), Renáta Tomášková (Ostrava), Ludmila Uhlířová (Praha), Lenka Vaňková (Ostrava),
Lenka Vodrážková-Pokorná (Praha), Lenka Zajícová (Olomouc), Jaromír Zeman (Brno)

Výkonný redaktor: Petr Čermák (Praha)

Jazyková redakce anglických textů: Helen Nathan (Praha)

OBSAH – CONTENTS

<i>Marta Koutová, Konjunktiv v nepřímé řeči v němčině: vývoj názorů v německé lingvistice</i> – The Subjunctive in Indirect Speech in German – Der Konjunktiv in der indirekten Rede im Deutschen	81–94
<i>Kateřina Mojžíšová, Vytýkáací konstrukce v angličtině a v norštině. Kontrastivní studie</i> – The Cleft Construction in English and Norwegian: A Contrastive Study	95–103
<i>Jan Radimský, Konfixace v současné italské slovtvorbě</i> – Learned Compounding in Contemporary Italian	104–124

Recenze

François Esvan: Vidová morfologie českého slovesa (<i>Barbara Schmiedtová</i>)	125–126
Karel Heřman, Markéta Blažejová, Helge Goldhahn a kol.: Deutsch-Tschechisches Wörterbuch der Phraseologismen und Festgeprägten Wendungen. Německo-český slovník frazeologismů a ustálených spojení (<i>Kateřina Šichová</i>)	126–130
Lívia Körtvélyessy: Vplyv sociolingvistických faktorov na produktivitu v slovtvorbě (<i>Alena Kačmárová</i>)	130–132
Marie Krémová a kol.: Integrace v jazycích – jazyky v integraci (<i>Miroslav Černý</i>)	133–134
Jan Radimský: Verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem (<i>Sylva Hamplová</i>)	135–136
Jarva, Vesa – Nurmi, Timo: Oikeeta suomee. Suomen puhekielen sanakirja (<i>Pavel Sojka</i>)	136–137
Olga Dontcheva-Navratilová: Analysing Genre: The Colony Text of UNESCO Resolutions (<i>Renata Povolná</i>)	137–139
Dalibor Zeman: Überlegungen zur Deutschen Sprache in Österreich. Linguistische, Sprachpolitische und Soziolinguistische Aspekte der Österreichischen Varietät (<i>Libuše Spáčilová</i>)	139–141

Kronika

Josef Fronek (<i>Aleš Klégr</i>)	142–143
Dílo Jana Fírbase v českém a mezinárodním kontextu (<i>Jana Chamonikolasová</i>) ..	143–144

RECENZE

FRANÇOIS ESVAN: *VIDOVÁ MORFOLOGIE ČESKÉHO SLOVESA*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny / Ústav Českého národního korpusu, 2007, 342 s., ISBN 978-80-7106-913-3

Studie Françoise Esvana *Vidová morfologie českého slovesa* vyšla v roce 2007 jako pátý svazek lingvistické řady Nakladatelství Lidové noviny *Studie z korpusové lingvistiky*. Kniha obsahuje úvod a čtyři kapitoly: v úvodové části je čtenář seznámen s popisem, cílem a postupem práce a uveden do problematiky oboru korpusová lingvistika. Zde klade autor důraz na přednosti korpusové lingvistiky pro výzkum lingvistických jevů, např. slovesného vidu. V první kapitole podává autor obecný statistický přehled týkající se rozložení sloves v procesu vidové derivace, rozložení sloves podle vidu samotného a rozložení sloves v závislosti na stylistické povaze zkoumaných textů. Na závěr této kapitoly uvádí autor údaje o rozložení a výskytu sloves ve dvou slovnících: je to *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (SSČ) a *Slovník spisovného jazyka českého* (SSJČ), které jsou nejen vzájemně porovnány, ale zároveň jsou porovnány i s údaji v korpusu SYN2000 (stomiliónový korpus současné češtiny, <http://ucnk.ff.cuni.cz/>). Druhá kapitola studie F. Esvana je věnována procesu prefixace a třetí kapitola procesu sufixace. Tyto dvě kapitoly jsou strukturovány obdobně a obsahují statistické údaje, inventáře a frekvenční seznamy. V kapitole *Prefixace* jsou zohledněny kromě vidových prefixů i prefixy nevidové, dále pak jev vícenásobné prefixace a užití prefixů ve stylisticky odlišných textech. Kapitola *Suffixace* je primárně zaměřena na sekundární imperfektivizaci a její variantnost, přihlíží ale též k morfonologické alternaci, homonymii vidových derivátů a vidové sufixaci u neprefigovaných sloves. V závěrečné čtvrté kapitole nalezneme čtenář přehled způsobů iterativní sufixace, rozsáhlý inventář iterativních sloves a statistické údaje ohledně vlivu stylisticky různých textů na užití iterativních sloves.

Publikace Françoise Esvana obsahuje velké množství informací týkajících se užití slovesného vidu v současné češtině. Tyto informace jsou nejen velmi přehledně prezentovány, ale hlavně jsou založeny na statistických údajích podložených důkladnou korpusovou analýzou, která systematicky zohledňuje texty různých stylů. Využívání metod korpusové lingvistiky při popisu určitého jazykového jevu má celou řadu předností. Skutečnost, že každý jazykový korpus, tedy i SYN2000, je založen na obrovském množství položek, zvyšuje do velké míry reprezentativnost a plauzibilitu popisu daného jazykového jevu, neboť zohledňuje zásadní funkci jazyka, totiž jeho skutečné užívání rodilými mluvčími.

V tomto ohledu se recenzovaná studie (a všechny ostatní studie založené na metodě korpusové lingvistiky) diametrálně liší od dnes již poměrně zřídka se vyskytujících studií, které vycházejí buď pouze z intuice a pozorování daného autora-lingvisty, či z manuální excerpcie textů. Oba dva postupy jsou sice ve své podstatě legitimní, ale v žádném případě nejsou reprezentativní pro to, jak mluvčí daného jazyka tento jazyk užívají.

Korpusová studie F. Esvana poskytuje zcela nový pohled na rozložení vidové morfologie v současné češtině. Studii lze vytknout několik pochybení formálního charakteru (např. užívání předem nevysvětlených zkratk – K2, s. 47), dále pochybení obsahové (např. užívání termínů bez jasné definice – rozdíl mezi lexémem a tvarem) a občasné teoretické nedostatky (např. zaměňování termínů – deadjektivní versus neadjektivní, s. 131).

V knize je řada sporných míst týkajících se vidového určování (např. u vidových dvojic vyšplouchnout–vyšplachovat, s. 157–167) či vidové příslušnosti sloves (např. *rozpínat se* a *rozepínat se* jsou analyzovány jako dublety s rozdílem ve vokalizaci prefixu, což by bylo dle mého názoru zajímavé prodiskutovat). Domnívám se ale, že nedostatky teoretické části Esvanovy studie nemají na část praktickou/přehledovou takový dopad, aby ji jakkoliv zpochybnil.

Celkově postrádám na četných místech, zvláště pak na koncích kapitol, shrnutí a zevšeobecnění poznatků vytěžených z korpusové analýzy. Uvítala bych i krátkou diskusi sporných tvarů a nejasností při určování vidu, jakož i závěrečnou diskusi vztahující se k celé studii. Uživatel recenzované publikace by také uvítal rejstřík pojmů, který v tomto vydání chybí. Kromě toho by bylo uživatelsky přívětivější řadit slovesa v přehledových tabulkách podle abecedy, a ne podle frekvence.

Závěrem bych chtěla zdůraznit, že výzkum založený na korpusové lingvistice není v rozporu s jinými v „tradiční“ lingvistice používanými metodami či postupy výzkumu, ale doplňuje a obohacuje je o důležité aspekty. Z pohledu experimentálních oborů, jako je obor můj – psycholingvistika, jsou studie typu publikace Françoise Esvana naprosto nezbytné pro plánování experimentálního výzkumu: v posledních dvou letech jsem využila Esvanova data pro plánování dvou psycholingvistických studií (viz Schmiedtová & Sahonenko, 2008; Schmiedtová, v. Stutterheim, Carroll, 2010).

Barbara Schmiedtová (Heidelberg)

LITERATURA

- SCHMIEDTOVÁ, B. – SAHONENKO, N. (2008): Die Rolle des grammatischen Aspekts in Ereignis-Enkodierung: Ein Vergleich zwischen Tschechischen und Russischen Lernern des Deutschen. In P. GOMMES & M. WALTER (Eds.). *Fortgeschrittene Lernervarietäten: Korpuslinguistik und Zweitspracherwerbforschung* (45–71). Tübingen: Max-Niemeyer-Verlag.
- SCHMIEDTOVÁ, B. – STUTTERHEIM, C. von – CARROLL, M. (2011): Implications of language-specific patterns in event construal of advanced L2 speakers. In Aneta PAVLENKO (ed.). *Thinking and Speaking in two languages*. Clevendon: Multilingual Matters, 66–107.

KAREL HEŘMAN, MARKÉTA BLAŽEJOVÁ, HELGE GOLDHAHN a kol.: *DEUTSCH-TSCHECHISCHES WÖRTERBUCH DER PHRASEOLOGISMEN UND FESTGEPRÄGTEN WENDUNGEN. NĚMECKO-ČESKÝ SLOVNÍK FRAZEOLISMŮ A USTÁLENÝCH SPOJENÍ*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 2653 s., ISBN 978-80-7400-175-8

Uživatelé českého a německého jazyka již dlouhá léta postrádají kvalitní a rozsáhlý dvojjazyčný frazeologický slovník. Starší knihy (např. česko-německý slovník Ludmily Schönové: *Jak se to řekne německy*, 1975) i novější příručky (např. Česko-německý a Německo-český frazeologický a idiomatický slovník z nakladatelství FIN Publishing, autoři neuvedeni) jsou pro svou nízkou kvalitu a rozsah nedostačující, slovníky obecně pak nejsou přizpůsobené specifikům frazémů. Pokud je při hledání ekvivalence výchozím jazykem čeština, může být občasným řešením jednojazyčný Slovník české frazeologie a idiomatiky 1.–4. (F. Čermák a kol., Praha, 1995, 2009; dále jen SČFI), nabízející